

Секція: Банковское дело

Ткачук Наталія Миколаївна

*докторант кафедри банківської справи
ДВНЗ "Університет банківської справи"*

м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНСОЛІДАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ БАНКІВ

Складність, суперечливість і водночас непередбачуваність розвитку сучасного світу зумовлює об'єктивну необхідність нового рівня наукового осмислення економічних процесів в суспільстві. Поступальний розвиток будь-якої країни сьогодні значною мірою залежить від системних реформацій, які мають бути більш відкритими та динамічними. Глобалізаційні процеси господарського життя призводять до глибоких системних змін економіки, посилюючи її нестійкість і нерівновагу. Головною ознакою сучасних трансформаційних перетворень економічної системи є невизначеність та постійні зміни ринкового середовища, що вкрай ускладнюють перспективи її сталого розвитку та актуалізують застосування нових методологій довгострокового розвитку.

Беручи до уваги непередбачуваність, нестабільність і мінливість умов функціонування банківських установ сьогодні доцільно особливу увагу звернути на сутність трансформаційних процесів банків в економічній системі, яка сама перебуває у процесі спонтанної самоорганізації.

Вищезазначене актуалізує проблематику теоретичного базису консолідаційних процесів банків із врахуванням сучасного інструментарію і методологічних засад наукового пізнання трансформаційних процесів економічних систем, які функціонують на засадах самоорганізації в умовах нестійкості, мінливості, непрогнозованості та нестабільності.

Стратегічний напрямок розвитку національної банківської системи у контексті глобалізації фінансовий ринків – це послідовна інтеграція в світовий фінансовий простір, основною запорукою якої має бути збільшення банківського капіталу та підвищення рівня їх капіталізації на основі процесів злиття і поглинання – консолідації. На нашу думку, термін “консолідація” доречно використовувати в тому випадку, коли банки є приблизно однаковими за обсягами активів чи капіталу, а термін “злиття” краще застосовувати у випадках консолідації банківських установ, що суттєво відрізняються за розмірами активів чи капіталу. Термін “поглинання” більш доцільно використовувати для характеристики ворожого злиття (конфліктного здобуття контролю одного банку над іншим). Тому вважаємо, що злиття та поглинання – це є форми консолідації у банківському секторі.

Для набуття процесів консолідації капіталу банків реальних, відчутних розмірів необхідно, щоб склалися відповідні передумови і виникли певні причини в економіці країни. Передумови початково мають бути спрямовані на наслідок – консолідацію банків, що зумовлюється дією певних причин. Причини викликають не будь-які, а лише відповідні їм наслідки. За умов відповідності передумов та причин наслідок (консолідація) може бути реальним тільки для тих банків, які є найбільш чутливими до цих причин.

Не вдаючись до детального аналізу всієї сукупності можливих причин консолідації банків, вважаємо за необхідне виділити основні концепції, сформовані сучасною світовою економічною теорією, які пояснюють спонукальну силу консолідації в економіці країни, сутність процесів об’єднань і утворення інтегрованих корпоративних структур незалежно від галузі та сфери діяльності її суб’єктів.

1. Теорія “гордині”, запропонована у 1986 р. Р. Роллом, базується на твердженні, що об’єднання – це результат індивідуального рішення

керівного складу менеджменту корпорації-покупця, яке вважає, що саме їхня оцінка вартості цільової фірми є вірною, а ринкова оцінка не в повній мірі відображає потенціал її розвитку. Тому рішення щодо злиття викликане лише ірраціональною "гординою" корпорації-покупця з приводу того, що тільки вона, а не ринок, може вірно оцінити вартість цільової фірми, визначити та виявити неіснуючі "синергії".

2. Теорія агентських витрат вільних грошових потоків сформульована у 1986р. М. Джененсом, який вважав, що причиною операцій об'єднань є розбіжність інтересів менеджерів компанії та її акціонерів щодо виплат дивідендів, повернення капіталу тощо, а це зменшує обсяги капітальної бази, створює певні труднощі пошуку зовнішніх джерел фінансування для нових інвестиційних проектів. Крім того, мають вплив на результативність діяльності компанії зростаючі компенсаційні виплати менеджерам. Існує також ризик того, що головним мотивом керівництва компанії можуть стати їх власні інтереси, а не інтереси акціонерів та фірми загалом.

3. Теорія синергії вперше була сформована в роботах учених: Бредлі, Десаї, Кім у 1983р. Сутність синергетичної теорії полягає в тому, що утворена в результаті злиття нова корпорація може використовувати низку переваг (синергій), які з'являються в результаті об'єднання ресурсів окремих корпорацій. Синергетична теорія базується на тому, що менеджери як корпорації-покупця, так і корпорації-цілі діють у найкращих інтересах своїх акціонерів, тобто всі їх зусилля спрямовані на максимізацію доходів. Тому основним мотивом менеджменту при здійсненні злиття чи поглинання є отримання синергетичного ефекту.

Особливістю синергетичної теорії як спонукальної причини консолідації банків, що базується на поняттях циклічності та нелінійності, є розуміння природного розвитку суб'єктів економічної системи. Найбільш відчутно синергізм виявляється в умовах ринкової економіки, що

пов'язано з характером, умовами і структурою самого ринку (постійними коливаннями економічного середовища) [2]. Саме в таких умовах процес створення нових функціональних структур, здатних поєднувати одночасно необхідну гнучкість і стабільність розвитку, може відбуватися природним шляхом [1, с. 72].

У трактуваннях синергетичної теорії менеджери обох банків можуть бути зацікавлені в здійсненні об'єднання, коли результатом цього стане збільшення доходів їхніх акціонерів, тобто головним спонукальним мотивом для прийняття рішень з боку банку-покупця є одержання синергетичних ефектів консолідації. Ось чому основні причини консолідації банків, відповідно до положень синергетичної теорії, полягають у намаганнях досягти:

- зниження витрат за рахунок економії на масштабах;
- отримання великих кредитів за рахунок комбінування взаємодоповнювальних фінансових ресурсів;
- збільшення прибутку через диверсифікацію продуктів та універсалізацію банківської діяльності;
- диверсифікації кредитних ризиків;
- підвищення якості й ефективності управління;
- оптимізації організаційної структури і структури менеджменту.

Відтак, загальні передумови синергетичної теорії консолідації банків відповідають потребам раціоналізації вітчизняної банківської системи на сучасному етапі розвитку економіки.

Література

1. Милованов В. П. Синергетика и самоорганизация: социально-экономические системы / В. П. Милованов. – М. : Книжный дом "ЛИБРИКОМ", 2010. – 224 с.

2. Синергетика: методологія ефектів: монографія / І. Е. Януль, Б.Б. Мороз, О. В. Іванюк [та ін.]; ред. Є. І. Ходаківський, Т. О. Зінчук, І. Г. Грабар. – Житомир: ЖНАЕУ, 2012. – 623 с.